

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů

Katedra speciální zootechniky

Chov papoušků a jejich etologie

Bakalářská práce

Autor práce: Barbora Ctiborová

Vedoucí práce: doc. Ing. Lukáš Zita Ph.D

© 2016 ČZU v Praze

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Chov papoušků a jejich etologie" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne datum odevzdání _____

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Doc. Ing. Lukášovi Zitovi, Ph.D. za odborné vedení bakalářské práce, za cenné rady a poskytnutý čas. Především bych ráda poděkovala své matce, která mě podporovala nejen finančně, ale hlavně psychicky po celý čas mého studia.

Chov papoušků a jejich etologie

Souhrn

Cílem této práce je vypracování literární rešerše, která pojednává o chovu papoušků a jejich etologii. V dnešní době je chov papoušků, jako domácích mazlíčků, velice oblíbený. Již od dávnověku byli ptáci chováni pro svůj zpěv a krásné pestré zbarvení. Postupem času byli papoušci dováženi ze zámoří do celé Evropy. Aby byl papoušek v rukách člověka spokojený, je důležité dodržovat správné faktory chovu. Proto se práce v prvních kapitolách zaměřuje právě na tyto faktory, mezi které patří vhodné klece, jejich bezpečné vybavení, rozměry, misky a bidla a prostředky pro obohacení života. Pokud si budoucí chovatel vybírá papouška, je důležité vybrat vhodné prodejní místo, či soukromého chovatele. Dále tato práce pojednává o vhodné výživě papoušků a jejího správného složení. Další významná kapitola pojednává o nemocích papoušků a jejich léčbě. Mezi nejoblíbenější druhy papoušků patří korely, rosely, andulky, papoušci žako a arové. O těchto druzích pojednává kapitola Nejoblíbenější druhy chované v ČR, která charakterizuje druh jeho výživu a umělý dochov. Druhá část práce odkazuje na etologii a chování papoušků. V první sekci této podkapitoly je podrobně rozebrané všeobecné chování papoušků. Další část pak pojednává o učení papoušků a jejich vhodné výchově. Mezi chování papoušků patří i tok, který je v této práci rovněž rozebrán.

Klíčová slova: *papoušci, chov, etologie, chování, inteligence, učení, chovatelská zařízení*

Breeding of parrots and their ethology

Summary

The aim of this work was to develop a literature review that discusses the parrots and their ethology. Nowadays, the breeding of parrots became very popular. Ever since the antiquity, birds were bred for their beautiful singing and colorful color. Over the time, the parrots were imported from overseas throughout the Europe. To keep parrot satisfied, it is important to follow proper breeding factors. This thesis is focused primarily on these factors, including suitable cages, their safety equipment, dimensions, bowls, perches and resources for the enrichment of life. If a prospective breeder selects a parrot, it is important to choose a suitable point of sale, or a private breeder. Furthermore, the thesis is concerned with proper nutrition for parrots and the correct composition. Another important chapter deals with diseases of parrots and their treatment. Parrots have many species and subspecies, among the most popular are cockatiels, roselies, budgies, African grey parrots and aras. These species are discussed within the section popular species farmed in the Czech Republic, which characterizes the species, its maintenance, and artificial breeding. The second part of the thesis refers to the ethology and behavior of parrots. General behavior of parrots is elaborated in detail. Another part of this chapter discusses the teachings of parrots and their proper upbringing. The behavior of parrots includes also sexual behavior and reproduction, which is discussed as well.

Keywords: *breeding, parrots, ethology, intelligence of parrots, learning, breeding facilities*

Obsah

1. Úvod	7
2. Cíl práce	8
3. Literární přehled	9
3.1. Historie a začátky chovu papoušků	9
3.2. Základy chovu papoušků	9
3.2.1. Prodejní místo.....	9
3.2.2. Chov, jednotlivec či pár?.....	11
3.2.3. Chovatelské zařízení	11
3.2.4. Potrava	14
3.2.5. Ruční odchov.....	17
3.2.6. Zdraví a běžné nemoci ptáků.....	18
3.3. Nejoblíbenější chované druhy papoušků v České republice.....	23
3.4. Etologie papoušků	29
3.4.1. Chování	29
3.4.2. Komunikační a inteligenční schopnosti papoušků.....	31
3.4.3. Paměť papoušků	32
3.4.4. Chování papoušků ručně odchovaných vs chování papoušků odchycených.....	32
3.4.5. Učení papoušků	33
3.4.6. Rozmnožování	34
4. Závěr	35
5. Seznam použité literatury	36
6. Přílohy	38
7. Seznam použitých zdrojů obrázků	44

1. Úvod

V současné době je chov papoušků velice oblíbený. Současní chovatelé papoušků se již nezajímají jen o samotný chov, ale zabývají se též etologií. Této vědecké disciplíně se lidé začali věnovat až na přelomu 19. a 20. století, přičemž hlavní ideou bylo přestat zvíře vnímat jako neživý objekt, ale začít o něm přemýšlet více jako o inteligentním tvorovi, který podobně jako člověk, je silně ovlivňován prostředím ve kterém žije. Tento způsob dal impuls k objevování nových metod a způsobů poznávání duše zvířat. Kvalita chovu zvířete signifikantně ovlivňuje psychický a zdravotní stav zvířete, který se pak odráží i na jeho výsledném chování. Budoucí majitel zvířete by si tak měl vzít v potaz různé faktory, které jsou spjaty s chovem papoušků. Chov papoušků a jejich etologie jdou ruku v ruce. Správný chovatel musí znát nejen dobře chov papoušků, tedy způsob jak a kde papouška chovat, v jakých prostorách umístit klec, jak klec vybavit, jak papouškovi zajistit správnou výživu, ale též musí být znalý v oblasti etologie. Správný chov papoušků tedy nespočívá jen v kvalitním vybavení a krmení, ale klíčovou roli hraje i správná výchova, socializace a učení papouška. Všichni papoušci patří do jednoho rodu *Psittaciformes*. Papoušci jsou hraví, zvědaví a učenliví ptáci. Papoušek může chovateli velice obohatit život svou přátelskou povahou a schopností komunikovat. Při dobré výchově a správném chovu, může chovatel v papouškovi objevit životního přítele. Popsáno je již 328 druhů, takže si může každý chovatel vybrat druh, který mu bude nejlépe vyhovovat a kterému bude moci dopřát nejlepší péči podle svých prostředků.

2. Cíl práce

Cílem bakalářské práce bude soustředit vědeckou a odbornou literaturu týkající se chovu papoušků a jejich etologie.

3. Literární přehled

3.1. Historie a začátky chovu papoušků

Již od dávnověku byli ptáci obdivováni a nahlíželo se na ně jako na posvátná a totemová zvířata. Jednalo se hlavně o národy severní Austrálie, Afriky, Jižní Ameriky a Nové Guinei, kde papoušci dodnes volně žijí. Papoušci byli v průběhu dějin obdivováni díky krásnému peří, komunikativnosti, schopnosti učení slov a opakování zvuků. Také byli ovšem loveni jako potrava. Ve státech dnešní Jižní Ameriky indiánské kmeny stále chovají velké a pestrobarevné papoušky, zejména z důvodu rituálních obřadů. Též australští domorodci, či afričtí lidé využívají per těchto krásných ptáků k rozlišení postavení jednotlivých členů kmene (Bartl, 2008).

Josefovič (2012) uvádí, že mezi nejstarší domácí ptáky se řadí holub. První a nejstarší zmínka o něm, se datuje už v roce 3100 př.n.l. v Egyptě. Další zmínka o prvních chovech ptactva byla za vlády královny Hatšepsut (1479–1457 př.n.l.), která tehdy založila zahradu podobnou dnešním zoologickým zahradám. Chovala se zde převážně exotická zvířata včetně exotického ptactva. Starověký Egypt byl celkově velmi pokročilý v chovu ptactva. Faraoni ve svých palácích stavěli voliéry, kde chovali okrasné ptactvo. Malby v tamních chrámech nám popisují až 130 druhů okrasných ptáků z této doby. V Evropě chov těchto zvířat zahájil až Alexandr Veliký, který ze svých cest přivezl několik druhů exotických a velkých papoušků, přesné informace z těchto dob nejsou bohužel známy. Za dalšího historického chovatele papoušků byl pak považován i Julius Ceasar. Řecký historik Ktesias se v 5. století př.n.l. pak prvně písemně vyjádřil k samotnému chovu papoušků. První psané zmínky o etologii a výchově papoušků popisuje až dílo *Historia Naturalis* od antického myslitele Pliniuse. V pozdějších dobách se papoušci objevovali ve dvorech zámožného panstva, kde byli velice oblíbení, jakožto symbol bohatství. Tento trend je pak rozšířil po celé Evropě. Postupné objevování kontinentů poté přispělo k dovozu více a více druhů papoušků a rozptýlu mezi tamní obyvatele

3.2. Základy chovu papoušků

3.2.1. Prodejní místo

Prodejní místo je klíčovým, ale často opomíjeným faktorem pro výběr vitálního jedince. Poptávající může sehnat papouška nejen v kamenném obchodě, či přes chovatele, ale též na černém trhu, na burzách, či si může nechat papouška přivést z ciziny. Malé druhy

papoušků seženeme již v každém menším i větším kamenném obchodě. Větší papoušky typu Žako, či Ara seženeme spíše ve větších obchodech typu PetCentr. Zkušený chovatel by papouška z těchto obchodů neměl kupovat, jelikož většina kamenných obchodů nemá vhodné podmínky pro mladé ptáky. V kamenných obchodech jde mladý pták nejprve do prostorů prodejny a až posléze k majiteli (Bartl, 2008).

První zkušenosti tedy nezískává s novým majitelem, ale první kontakty navazuje především s prodávajícími a zákazníky. V prodejnách se pohybuje mnoho zákazníků, kteří papouška negativně ovlivňují. Ve většině případů prodejna neřeší umístění ani velikost klece. Zda se ptáci v kleci snášejí, či jaký čas v kleci stráví. Papoušci nemohou být puštěni do prostoru a tráví tedy celé dny v kleci, dokud si je nekoupí budoucí majitel. Někdy takový papoušek může zůstat na prodejně i měsíce, či roky. Prodejci také nemají čas, aby s papouškem komunikovali a rozvíjeli jeho intelekt. První zkušenosti papouška jsou ale v jeho životě klíčové, jelikož implikují jeho budoucí chování. Nejvíce tímto faktorem trpí papoušek Žako a většina druhů větších papoušků. Velice rychle si oblíbí určitého jedince a odchod do nového domova těžko snáší (Bielfeld, 1998).

Pokud si i tak kupující rozhodne koupit papouška v kamenném obchodě, měl by vybrat dobrý obchod. Dobrý obchod se pozná podle prodávajících, dobrý prodávající poskytne budoucímu chovateli veškeré informace o papouškovi a nechá mu dostatečný čas na rozhodnutí (Niemann, 2008).

Nejlepší varianta, jakou si může chovatel zvolit, je koupě mladého ptáka od chovatele, který má chovný pár. Je zvyklý na klid, slušné chování a zkušenou ruku chovatele. Chovatel kupujícímu dokáže přesně říct, jak je papoušek starý, jaké má první zlozvyky, či co má rád. Může též vidět rodiče papouška a prostředí, kde vyrůstal (Uittenbogard, 2005).

Častý jev je nelegální obchod mezi Evropou a Afrikou, pokud se jedná o papoušky Šedé. Nelegální obchodníci odkupují papoušky za směšné částky od tamních obyvatel a později je dovážejí za nevhodných podmínek do Evropy, kde je prodávají za mnohem větší finanční obnos. Překupníci je převážejí za velice nevhodných podmínek, kdy ptáci nemají dostatek vody a potravy, což má za následek to, že mnoho ptáků po cestě uhynie. Zbylí ptáci umírají po dovezení na určené místo. Menší část přepravu přežije, někteří jsou prodáni do chovatelských potřeb a někteří přímo novým majitelům. Tito ptáci ovšem trpí psychickými traumaty, a též zdravotními problémy (Josefovič, 2007).

Při koupi papouška by měl chovatel brát zřetel i na další faktory krom místa koupě. Z prvé řady je důležité si ptáka prohlédnout. Zdravý pták sedí v kleci, má zájem o okolí, jeho pera jsou přitisknuta k tělu pevně a hladce. Též je vhodné podívat se na oči papouška. Zdraví

jedinec má oči jasné a lesklé. Celkově projevuje zájem o okolí. Dále je vhodné zkontrolovat řitní otvor, aby se vyloučila možnost průjmu (Kooten, 2011).

3.2.2. Chov, jednotlivec či pár?

Důležité pro dobrou psychiku papouška je dostatek pozornosti (obr. 2 – přílohy). Papoušci většinou žijí v hejnech. Samota papouškovi není tedy příjemná a může způsobovat nejen psychické, ale též zdravotní potíže. Pokud tedy chovatel uváží, že má dostatek času, aby papouškovi nahradil druha, je možné papouška chovat samostatně. Pokud ovšem chovatel tuto možnost nemá, je vhodné pořídit papouškovi druha (Josefovič, 2012).

Doporučuje se pořídit vždy ptáka nepříbuzného, stejného druhu a opačného pohlaví. Není vhodné pořídit menšího ani většího papouška jiného druhu, papoušci by si nemuseli rozumět. Avšak toto tvrzení je též druh od druhu. Andulka, či korela se spolu snesou více, než papoušek žako a andulka. Nejen, že ptáci mají jiné nároky na chov, ale též by mohlo dojít k poranění ptáků navzájem. Chov páru má své výhody, ale též nevýhody. Velkou výhodou páru je, že se ptáci zabaví sami a nenudí se, nechybí jim společnost, netrpí tedy smutkem ze samoty a tvoří spokojený a šťastný pár. Další výhodou může chovatel vidět v hnízdění. Nevýhodou dvou ptáků může být agresivita, která nastává v době hnízdění. Mohou nastat i problémy ve vztahu k majiteli. Papoušci mohou bojovat o přízeň, či naopak se od majitele úplně odpoutat. Toto většinou platí spíše u větších a středních papoušků (Bartl, 2008).

3.2.3. Chovatelské zařízení

3.2.3.1. Klece

Ustájení vhodná klec (obr. 1 – přílohy) jsou klíčovými faktory pro psychickou i fyzickou spokojenost zvířete. Mezi hlavní atributy patří zejména:

- rozměry klece,
- umístění klece,
- velikost dvířek,
- bidla a misky,
- hračky
- údržba klece.

Tyto body budou blíže rozebrány v následujících odstavcích. Obecně řečeno, klec musí být v první řadě bezpečná. Dráty na kleci by neměli být pokované, z důvodů možného okusování, a otravy papouška. Nejvhodnější materiálem, pro tyto účely, se jeví nerez (Veger, 1968).

3.2.3.2. Rozměry klece

Josefovič (2012) uvádí, že klec by měla být co nejprostornější s ohledem na velikost chovaného druhu. Nevhodný druh klece je klec kulatá se svislými dráty, po kterých papoušek nemůže dobře šplhat. Pro menší papoušky typu andulka, či agapornis, je vhodná klec dlouhá od 60 cm a široká od 30 cm, vysoká musí být minimálně 60 cm. Vždy je vhodnější klec spíše širší a delší, než vyšší. V delší kleci se papoušek může proletět. Pro střední, větší a velké papoušky jsou rozměry vhodné 60 x 100 cm a výška alespoň 180 cm.

Aldetron (2003) uvádí, že klec pro papouška musí být robustní a musí být konstruována tak, aby papouška nezranila. Klasická klec pro papouška obsahuje dvě části, spodní dno a drátěnou vrchní část. Jakýkoliv spoj, či ostrý roh je pro zvíře nebezpečný. U horní části platí stejné pravidlo. Klec musí být v první řadě bezpečná.

3.2.3.3. Umístění klece

Situování klece je taktéž jedním ze zásadních faktorů ovlivňující psychiku a zdraví zvířete. Kuchyň není vhodné místo z důvodu změny teplot, páry a nevhodných pachů. Nevhodné látky mohou způsobit otok plic a následně vést až k úhynu papouška. Cigaretový kouř má též velmi negativní vliv na zdravotní stav papouška, může vyvolat zánět spojivek, chronickou rýmu, alergii, či celkové snížení odolnosti. Též by neměla stát na místě, kde z velké části dne svítí slunce, aby nenastal tepelný šok, či přehřátí ptáka. Dalším nevhodným místem je umístění přímo u topení. Papouškovi není příjemná ani dlouhodobá tma, či šero. Obecně platí, že by klec neměla být ze všech stran otevřená., z důvodu pocitu nebezpečí a to zejména ze subjektivního pocitu ohrožení. Klec je tedy výhodné situovat ke zdi, která pokryje minimálně jednu stranu. Citlivost papoušků na vhodné prostředí je značná. Nevhodné ustájení se odráží v psychice a následnému chování ptáků. Mohou nastat zdravotní, ale též psychické potíže (Josefovič, 2007).

Aldetron (2003) též uvádí za nevhodné místo kuchyň, klec by měla být umístěna v místnosti, ve které majitel tráví nejvíce času a tím by zajišťoval zvířeti společnost. Ideální výška umístění klece je uváděna ve výše očí. Zvíře tak bude mít dobrý rozhled po místnosti.

3.2.3.4. Teplota a vytápění

Ideální teplota prostoru, kde je umístěna klec, je další důležitý faktor. Každý druh papouška snáší jiné teploty. Některé druhy totiž lze chovat jen při teplotách vysoko nad bodem mrazu, a to minimálně okolo 10 °C i více. K vytápění místnosti může chovatel pořídit různé druhy

topných těles, kupříkladu elektrická topidla, či olejová, plynová. Nejlepší volbou je ústřední topení. Průvan a vlhkost velice papouškům škodí, proto je vhodné vybrat papouška podle možností chovatele (Kooten, 2011).

3.2.3.5. Dvířka

Dvířka klece by měla být prostorná, závisí na druhu a velikosti ptáka. Vhodná velikost je taková, aby jimi prošla ruka i se sedícím papouškem. Dalším faktorem bezpečnosti dvířek je způsob zavírání. Nevhodný je kovový háček, či dvířka zavírána utažením matice, papoušci na způsob otvírání mohou velice rychle přijít (Aldetron, 2003).

3.2.3.6. Bidla a misky

Další důležitá část klece je vybavení. Pro sezení papouška v kleci jsou vhodná bidla. Vhodné umístění bidla, je po celé kleci, v různých výškách. Je důležité, aby bidélka nebyla umístěna u stěny klece, z důvodu omezení pohybu. Též může nastat deformace ocasu, díky otírání ocasních per o zed'. Bidla se prodávají z různých materiálů od umělé hmoty po dřevo. Nejvhodnější bidla jsou bidla dřevěná a to především z dubu či buku (Bielfeld, 1998). Důležité je, aby dřevo nebylo jedovaté. Za nevhodné dřeviny se považuje akát, forzýtie, kalina, cesmína, zimolez, tis (Josefovič, 2012).

Ideální průměr bidýlka závisí na druhu a velikosti papouška. Většina papoušků sedí pohodlně na bidlu o průměru 25 mm. Pro menší papoušky jsou vhodné rozměry okolo 12 mm. U každého bidýlka (v případě více kusů) se doporučuje zvolit jiný průměr, chovatel tak předejde otlakům, na které hodně druhů trpí. Bidla by se též měla pravidelně čistit, či vyměňovat (Aldetron, 2003).

Josefovič (2007) uvádí, že neopomenutelnou součástí klece jsou pak nádoby na vodu a zrní. Vyrábí se různé druhy od dávkovaných napáječek po obyčejné mističky. Důležité je vodu i zrní pravidelně měnit

Co se umístění misek týče, velice nevhodné umístění misky je dno klece. Miska je zde vystavena nečistotám a to výtrusům, peřím a též prachu. Také je nevhodné, aby ptáci museli k misce slétávat, též se mohou k misce hůře usadit a mít horší rozhled po kleci. Při voliérovém chovu, pokud miska neleží hned u vchodu, musíme vejít dovnitř voliéry pro misku. Můžeme tím způsobit plašení ptáků, či případné napadení agresivními jedinci. Vhodnější řešení je tedy umístit misku ze strany klece či voliéry. Nejlépe s otočným zařízením, kdy misku pohodlně vyndáme a doplníme. Též je vhodné misku držet ve větší vzdálenosti od misky či dávkovače s vodou. Do vody mohou padat vyloupané slupky a voda

se brzy kazí. Ideální miska se vyrábí z nerezové oceli. Nádoby z plastu se snáze zničí, díky hravosti a oklovávání ptáků. Miska by měla být dobře upevněna. Ptáci jsou hraví a mohou misku snadno převrátit či vysypat, proto je vhodné misku upevnit (Low, 2012).

3.2.3.7. Hračky

Josefovič (2007) uvádí, že se papoušci velice rádi koupají. Ne každý papoušek však koupel vyhledává, chovatel tedy může vyzkoušet, zda si jeho zvíře koupel oblíbí. Pro koupel je vhodná nádoba s vodou. Nejlépe taková, aby se do ní papoušek pohodlně vešel a mohl se bezpečně umýt. Prodávají se speciální vaničky, které může chovatel koupit v jakémkoliv obchodě s chovatelskými potřebami. Mezi další hračky, které můžeme papouškovi pořídit, patří zvonky, zrcátka či rolničky. Tyto hračky se hodí spíše pro papoušky menší. Pro větší papoušky jsou vhodnější provazy na zavěšení. Tyto provazy se prodávají v chovatelských potřebách v různých průměrech a velikostech. Dále si papoušek velice vyhraje s žebříkem. Papoušci mají rádi rozhled po místnosti, proto každý papoušek ocení velké bidlo mimo svou klec, kam si může v klidu sednout. Na trhu chovatelům nabízí i figurky papoušků, pro papoušky chované jednotlivě. Tato varianta může být vhodná pro papoušky, na které nemá chovatel dostatek času. Tato hračka je vhodná jen pro malé papoušky. Pro hračky platí totéž co pro klece, bidla a veškeré příslušenství, musí být bezpečné a z materiálu, který není pro papouška závadný, či jedovatý.

3.2.3.8. Údržba klece

Každý druh klece má jiné otvírání spodní části, méně vhodná je výsuvná plocha, která po stranách zanechává mnoho zrní a nečistot. Vhodná podestýlka je písek, snadno se čistí a je finančně dostupný. Má však i svou nevýhodu, a tou je snížená absorpční schopnost, která může vyvolat podráždění, speciálně u samic, které se mohou pokusit postavit hnízdo a zanést si písek do kloaky. Bílý papír je další vhodná alternativa podestýlání. Ideální volba je tyto dvě podestýlky spojit. Staré klece mívaly místo podestýlky mříž, tato varianta je nebezpečná a nevhodná, papoušek si může snadno do mříže zaklínit nohu, či se jinak zranit. Další nevýhodou je špatné čištění díky dostupnosti (Aldetron, 2003).

3.2.4. Potrava

Další velice důležité téma se zabývá správným krmením papoušků. Vyvážená a kvalitní potrava je jeden z nejdůležitějších faktorů spokojenosti zvířete. Individuální přístup a plnohodnotná potrava značně ovlivňuje kvalitu chovu. Low (2012) uvádí, že krmivo lze

podávat jednoduše v podobě semen a vody. Ovšem papoušek nebude spokojený a po fyzické stránce bude strádat. Vhodná krmná dávka je proto sestavována z mnoha variant barev a chutí, aby se zachovala pestrost potravy (obr. 3 – přílohy). Krmnou směs se vybírá a volí podle druhu papouška a jeho velikosti, přičemž se přihlíží i na jeho přirozenou potravu.

3.2.4.1. Semena

Velkou část krmiva ptáků tvoří právě semena. Semena obsahují různé procento tuků, které v přiměřeném množství ptáci potřebují. Krmnou směs tvořenou semeny můžeme míchat sami, či kupovat již namíchanou z prodejen. Low (2012) udává, že výhoda domácí připravované směsi je ta, že můžeme předem odhadnout, co papouškovi chutná a vybraná semena namíchat podle potřeby, tím ušetříme zbytečný odpad z nezkonsumovaných semen. Kupovaná směs může obsahovat nečistoty. Kvalitní směsi bývají dražší, a proto běžný chovatel často volí levnější varianty, ve kterých je však možné natrefit i na plíseň. Nejčastěji ve směsi semen můžeme najít slunečnici, semenec, řepku, pohanku, velmi oblíbené proso, oves a ječmen, senegalské proso, kardi, lesknici a lněné semínko. Může se též přidat méně známé, ale též prodávané druhy jako dýni, čirok, perillu, či paddy rýži.

Semena můžeme rozdělit do dvou kategorií, škrobná a olejná. Krmiva škrobná obsahují velké množství sacharidů, ale méně zdravých tuků. Do této kategorie patří výše zmíněná lesknice, proso, kukuřice a loupaný oves. U druhé kategorie semen, semena olejná je poměr živin opačný obsahují méně sacharidů, ale více zdravých tuků. Slunečnicová a lněná semínka jsou nejčastějším zástupcem této kategorie (Aldetron, 2003).

3.2.4.2. Zdroje bílkovin

Do krmné směsi ptáků je potřeba přidávat i bílkovinou složku a to hlavně před rozmnožováním. Bílkoviny si papoušek opět může vzít z určitých výše zmíněných semen. Též je možné je doplnit živočišnými bílkovinami v podobě moučných červů, či zavýječů voskových. Nejlepším zdrojem bílkoviny je vaječná směs. Chovatel si tuto směs může sám namíchat doma (Aldetron, 2003).

3.2.4.3. Ovoce a zelenina

Papoušci ovoce milují, ale díky vysokému obsahu fruktózy se musí podávat jen v omezeném množství. Ovoce je důležitým zdrojem vlákniny. Mezi vhodné a oblíbené ovoce patří hroznové víno, banán, borůvky, brusinky, fíky, granátové jablko, hrušky, jablko, jahody, khaki, kaktusové plody kiwi, maliny, mango, papája, třešně, meruňky. Nevhodné je ovšem

avokádo, díky látce persin, která je pro zvířata toxická. Podávat můžeme též ovoce sušené. Mnohým papouškům chutná též zelenina. Mezi druhy zeleniny, které můžeme papouškovi nabídnout patří, celer, brokolice, cuketa, paprika, červená řepa, kukuřice, mrkev, okurka, rajče, sladké brambory, hrášek a též topinambur. Chovatel může papouškovi mrkev nastrouhat, papoušek ji potom lépe přijímá (Bielfeld, 1997).

3.2.4.4. Květy

Ke zpestření potravy můžeme též podávat květy. Podávají se méně často a je důležité vybrat květy vhodné a jedlé, kupříkladu afrikán, bezinka, heřmánek, ibišek, karafiát, mučenka, netýkavka, pampeliška, podběl, potočnice, sedmikráska, apod. (Aldetron, 2003).

3.2.4.5. Pelety a extrudované krmivo

Tento typ krmiva je velice snadno k dostání. V USA se pelety a extrudované krmivo zařazuje do potravy papoušků běžněji, výrobci tvrdí, že toto krmivo obsahuje všechny potřebné živiny a vitamíny, které papoušek potřebuje. Ovšem každý druh papouška potřebuje jiné složení krmiva a tento předpoklad toto krmení nemůže splnit. Low (2012), uvádí, že pelety jsou považovány za menší zdravotní riziko nežli semena. Není tu šance nakažení z plísní, která napadá semena. Pelety (obr. 10 – přílohy) se tvoří při nižších teplotách nežli extrudované krmivo, které je vyráběno při velmi vysokých teplotách. Pelety se vyrábějí v různých formách a to od malých granulí po drcenou směs. Pelety se též vyrábějí v různých barvách a tvarech pro vizuální uspokojení papouška. Pelety mohou splňovat všechny výživové vlastnosti, které papoušek potřebuje, ale zkušený chovatel by měl svému papouškovi i tak podávat různorodou potravu jako bonus, z důvodu obohacení života, který papoušek žije v zajetí. Extrudované krmivo je pro ptáky o něco chutnější a zajímavější nežli pelety. Díky vysokému tlaku při výrobě se odděluje škrob od bílkovin a to usnadňuje trávení. Vysoká teplota při výrobě je velkou výhodou, protože usmrcuje veškeré bakterie. V dnešní době se prodávají i ve verzi pro odstavovaná mláďata, je totiž podávána ještě za tepla namáčená v horké vodě.

3.2.4.6. Ořechy

Ořechy mají vysoký obsah energie a zdravých tuků. Mohou se podávat jako odměna, či pamlsek, nebo malá část potravy. Burský oříšek, kešu, lískový oříšek, cedrový ořech, pekanový ořech, piniové oříšky, vlašské oříšky, všechny tyto druhy jsou dobrá volba ve výživě (Low, 2012).

3.2.4.7. Voda

Vodu musí mít ptáci vždy čistou, tj. pravidelně měněnou v čistých miskách. Použit můžeme vodu z kohoutku, či vodu balenou. Důležitá je frekvence měnění vody a to nejlépe jednou denně do předem vymyté misky. Bez čisté a pravidelně doplňované vody se papoušek, jako každé zvíře, neobejde (Niemann, 2011).

3.2.5. Ruční odchov

Reinschmidt (2000) uvádí, že existuje jedna důležitá zásada a tou je vždy dávat přednost přirozenému odchovu od umělého, tedy pomocí člověka. Pokud nastane situace, že přirozený odchov není možný, přijde na řadu odchov ruční. Hlavní důvod proč není možný přirozený odchov je, že rodiče svá mláďata nekrmí. Tato situace může nastat, pokud rodiče nejsou zkušení, či jsou v určitém stresu z vnějšího prostředí. Dalším důvodem může být poškozování mláďat rodiči, kupříkladu mrzačení, ukusování prstů, či šhubání peří.

Mezi nevýhody ručního odchovu patří následné chování papoušků. Papoušci ručně odchovaní mají později tendenci prokazovat abnormální chování. Díky velké pozornosti majitele, která se papouškovi dostává již od vylíhnutí, bývají rozmazlenější a častěji prosí o pamlsky a pozornost od majitele (Schmida a kol., 2006).

Pokud se chovateli naskytne možnost, může místo ručního odchovu zvolit variantu náhradního rodičovského páru. Pokud to jde, nejideálnější je mláďata nechat u náhradních rodičů prvních 14 dní po vyklubání. Tím se chovatel vyhne nejnáročnější části odchovu. Pokud vybíráme náhradní rodičovský pár, musíme zvolit vždy papoušky již zkušené s odchovem, též je důležité vybrat rodičovský pár co nejvíce podobného druhu jako mládě. Nejideálnější varianta, kterou můžeme zvolit, jsou rodiče stejného druhu. Pokud chceme zvolit variantu náhradních rodičů, musíme dbát určitých zásad. Pokud mají náhradní rodiče již svá mláďata, měl by být vývojový stav nevlastních mláďat přibližně stejný. Mláďata s rodiči musí chovatel častěji kontrolovat, zda je přijali bez dalších problémů.

Nevýhoda náhradních rodičů je pozdější abnormální chování při rozmnožování. Papoušci si mohou později vybírat sexuálního partnera, který je stejného druhu jako náhradní rodiče. Veškeré narušení přirozeného odchovu může později způsobovat abnormální chování (Schmida a kol., 2006).

Důležitým zařízením pro umělý odchov jsou takzvané odchovny. Vhodná odchovna musí mít regulovanou teplotu a vlhkost nastavitelnou tak, aby vytvořili optimální podmínky pro odchov mláďat. Nejideálnější model odchovny je tepelný zářič s filtrem. Nejvhodnější pro

odchov jsou umělé misky, které nesmí mít ostré hrany. Reinschmidt (2000) uvádí, že nejideálnějším řešením jsou misky kulaté. Do misek by měl chovatel mláďata umisťovat jednotlivě. V prvních dnech odchovu je vhodné použít jako stelivo papírové savé utěrky, které je důležité pravidelně vyměňovat. Později je vhodné stelivo změnit, díky častější produkci výkalů, za piliny, hobliny, savý papír, novinový papír, kukuřičný granulát, či froté ručníky. Teplotu je vhodné udržovat na 37°C, později se teploty snižují, až dosáhneme pokojové teploty. Krmení papoušků není jednoduché. V počátečních týdnech si musí chovatel udělat dostatek času na krmení a dodržovat přesné intervaly mezi krmením. Ke krmení se v dnešní době vyrábí speciální krmné směsi pro umělý odchov. Na trhu může chovatel sehnat mnoho různých směsí od více výrobců. Při podávání směsí je dobré dbát na teplotu okolí, mláďata může chovatel zabalit do ručníku a tím zajistit ideální teplo. Krmení se musí provádět opatrně, aby mláďe neporanil. Krmení se podává pomocí injekční stříkačky, či lžice. První krmení podáváme až za dvě až tři hodiny po vylíhnutí. Doporučuje se podávat první dávku odpovídající 5% tělesné hmotnosti. Pokud papoušek vše stráví, další dávky už můžeme podávat v množství 10% tělesné hmotnosti. Počet krmení a frekvence závisí na věku papouška, čím je papoušek starší, tím se intervaly mezi krmením prodlužují. V prvních týdnech života se jedná o intervaly po jedné hodině. Odebrat z odchovny mláďata může chovatel ve chvíli, kdy se úplně opeří. Ptáka je vhodné umístit do místnosti s pokojovou teplotou do plastové nádoby. Doba, kdy můžeme ptáka umístit do běžné klece, nastane, když papoušek začne šplhat a vylézat z plastové bedýnky.

3.2.6. Zdraví a běžné nemoci ptáků

Zdravý papoušek je též i papoušek spokojený. Navštěvovat veterináře je doporučeno, pokud není nečekaný zdravotní problém např. svrab, dvakrát ročně. Vhodné je, aby veterinář pravidelně prováděl vyšetření trusu, kvůli možnostem výskytu parazitů. Bartl (2008) uvádí, že se v České Republice papoušci neočkují. Úprava zobáku se provádí jen v případě, že si ho pták nemůže sám opílovat. Toto platí taktéž u drápů. Pokud jsou drápy příliš ostré, mohou se opílovat snadno doma pomocí pilníku. V následující sekci budou rozebrány nejčastější onemocnění spojené s chovem papoušků.

3.2.6.1. Přenosná onemocnění

Aspergilóza

Jedná se o plísňové onemocnění, která postihuje především dýchací soustavu papoušků, ale může se rozšířit i do jiných orgánů. Ptáci se mohou nakazit pozřením plesnivého krmiva, či plísněmi, které se vytvoří špatnou hygienou v ptačích koupelnách a napáječkách. Dále vdechnutím spor ze vzduchu. Projevuje se průjmy a zelenou zbarvenou močí. Nejlepší prevence proti této nemoci je řádná hygiena (Bielfeld, 1998).

Kokcidióza

Nemoc je způsobena prvoky kokcidie. Tito prvoci se usazují ve sliznici střeva. Nemoc se projevuje průjmy, záněty a horečkou. Smrt papouška může nastat již po 24 hodinách po projevu nemoci. Na tuto nemoc jsou nejcitlivější mladí ptáci. Prevence proti nemoci je hygiena a čistota. Nakazit se papoušek může ze znečištěných napáječek (Bielfeld, 1998).

Salmonelóza

Původce této nemoci je bakterie rodu *Salmonella*. Tato nemoc je velice nebezpečná, pokud se dostane do krevního oběhu, může papoušek do několika hodin uhynout. Příznaky jsou všeobecně známé, jedná se o průjem. Pokud se tato nemoc dostane do chronického stádia, začnou otékat klouby a může dojít k ochrnutí. Papoušek potom nemůže létat, nakazit se může pomocí kontaminovaného krmiva, či potravy. Do voliéry tuto nemoc mohou zavléci myši. Léčit tuto nemoc může chovatel pomocí antibiotik (Veger, 1968).

Newcastelská nemoc

Tento vir se šíří přímým, ale také nepřímým kontaktem a to vdechnutím. Napadá červené krvinky. Zánět spojivek a postižení nervové soustavy, též ztráta koordinace jsou hlavní příznaky této nemoci. Dalšími konsekvencemi mohou být ochrnuté končetiny či třes křídel a hlavy (Bartl, 2008).

PBFD

Zkratka označuje velice rozšířené virové onemocnění. Vir se specifikuje velikou odolností a vysokou infekčností. Nejnebezpečnější je hlavně pro mláďata papoušků, kdy dochází k nečekanému úhynu (Uittenbogaard, 2005).

Kooten (2011) uvádí, že původcem je cirkovirus. U mláďat dochází k poškození imunitního systému a díky tomu je papoušek velice náchylný na ostatní bakterie a viry v okolí. Vir na mláďata mohou přenést již rodiče, u kterých se nemoc neprojevila, a byli jen přenašeči. Vir se vyskytuje individuálně. U některých papoušků se může projevit ihned a papouška zahubit, někdy se ovšem pták může stát jen přenašečem, či se vir projeví později, záleží na věku, fyzické kondici a dobu vystavení viru (společná klec s nakaženým papouškem). Rozprodávání nakažených ptáků je trestné. Nemoc se musí ihned řešit s veterinářem. Diagnózu provádí veterinární lékař pomocí kapky krve, či z pírek.

Chlamydióza

Onemocnění způsobuje organismem *Chlamydophilla psittaci*. Jedná se o nemoc na rozhraní mezi bakterií a virem. Tato nemoc je přenosná ze zvířete na člověka. Nemoc se nevyskytuje jen u papoušků, ale i u savců a plazů. Pokud se nemoc brzy neléčí, dochází k postižení orgánů a následně může dojít až k úhynu. Papoušek může být i u této nemoci přenašečem a nakazit dokonce i majitele, u kterého se poté nemoc projevuje jako chřipka. U ptáků se však nemoc projeví až při oslabení či psychické nepohodě. Projevy nemoci se projevují apatií, nechutí k potravě a produkci řídkého, žlutozeleného trusu a moči. Jedním z projevů je i zánět spojivek zvířete. Veterinář po vyšetření krve nasadí antibiotika. Doporučuje se papouška umístit do karantény (Kooten, 2011).

Kandidóza

Tuto nemoc způsobuje kvasinka *Candida albicans* a postihuje papoušky ve špatných hygienických podmínkách, či papoušky podvyživené. Papoušek hubne, nepřijímá potravu, škube si peří. Může mu být cítit zápach ze zobáku, či krvácení dutiny ústní (Bartl, 2008).

3.2.6.2. Nepřenosná onemocnění

Deficit vitamínu A a vápníku

Bartl (2008) uvádí, že deficit vitamínu A se velice podobá chronické rýmě, či zánětům spojivek, doprovázející bakteriální infekcí. Příznaky jsou viditelné na peří, které je matné rozčuchané a snadno se láme. Může dojít až k deformaci kostí, zvláště u mladých ptáků. Deformace kostí jsou bohužel již nevratné. Nízká hladina vápníku se vyskytuje spíše u

starších ptáků, nemoc se projevuje křečovými stavy připomínající epilepticky záchvat (Bartl, 2008).

Zvětšení štítné žlázy

Tato nemoc se vyskytuje v místech, kde je ve vodě nedostatek jódu. Většinou vznikne otok, který tlačí na vole a vzdušnici. Papoušek těžko dýchá, při letu se často zadýchává. Při letu je možné slyšet hvízdavé šelesti. Postupně se může přidat i zánět volete. Smrt může nastat udušením, či mrtvicí. Léčit se tato nemoc může pomocí jodglycerinem. Podává se pipetou do zobáku. Preventivním opatřením je přidávat do potravy jod (Bielfeld, 1998).

Toe syndrom

Neboli ztluštění jednotlivých článků prstů, či celých prstů. Syndrom připomíná otok prstů. Příčina není známá. Léčbu provádí jen zkušený lékař pomocí odlehčujících řezů. Léčba je tedy snadnější, ve většině případů se řeší jednoduchou operací. Pokud se ovšem syndrom neléčí, dojde k odumření prstů a pozdějšímu odpadu (Reinschmidt, 2009).

Rachitida

Touto nemocí trpí především mláďata a mladí ptáci. Nemoc se projevuje tím, že kosti zůstanou měkké a neztvrdnou jako u zdravých ptáků. Kostí se snadno lámou díky deficitu minerálů. Nemoc je způsobena nedostatkem vitamínu D, vápníku a fosforu, či špatný poměr $Ca : P - 2 : 1$. Léčba je možná pomocí krmiva bohatého na vitamíny a minerály a též občasným ozařováním UV zářením, či slunečním světlem (Reinschmidt, 2009).

Defekt zobáku a drápů

Pokud si papoušek nemůže sám obrušovat drápy, můžou začít přerůstat. Pokud jsou prsty příliš dlouhé, nemůže papoušek zaujmout přirozenou polohu na bidle. Také hrozí nebezpečí zranění, když se papoušek za přerostlý dráp zachytne za mříž, či bidlo. Tato situace může u papouška způsobit stres, a ten se v důsledku toho, může až umlátit k smrti. Pokud se jedná o přerostlý zobák, může ptákovi značně omezit příjem potravy. Deformace zobáku (obr. 12 – přílohy) může nastat již v raném věku, kdy se zobák může stáčet doprava, či doleva. Zobák i drápy může chovatel nechat jednoduše zkrátit od veterinárního lékaře (Bielfeld, 1998).

PPDS

Tato nemoc napadá trávicí ústrojí. Není známo, zda je způsobená virem. Choroba začíná tím, že pták není schopen přijímat potřebné živiny, což ve většině případů končí smrtí jedince. Nemoc se vyskytuje v každém věku papouška a její příznaky lze určit z trusu, kde jsou často viditelná nestrávená semena. Tuto nemoc není možná léčit, jelikož neexistuje funkční vakcinace. Doporučený postup při této nemoci je podávat papouškovi drcená semena, kašovitě směsi, či rozdrčené ovoce (Uittenbogaard, 2005).

Zadržení vejce

K zadržení vejce dochází nejčastěji u mladých papoušků. Také může k zadržení dojít u samiček, které nemají partnera. Zadržené vejce se pozná poněkud snadně, protože je okem viditelný obrys vejce u kloaky. Samička se vejce nemůže zbavit a tím začínají příznaky nemoci. Samice sedí na dně klece a načepýří se. Léčbu může zahájit sám chovatel namazáním kloaky malou kapkou oleje. Pokud vejce stále není vypuzeno, je nutno navštívit veterinárního lékaře. Pokud vejce zůstane v samici dlouho, samice může uhynout. (Uittenbogaard, 2005).

Škubání peří

Bielfeld (1998) uvádí, že škubání peří nemusí souviset jen s nemocemi virovými, ale ve velkém počtu případů hlavně psychickými příčinami. Též je na vině kolísání hladiny pohlavních hormonů, či onemocnění orgánů. Psychické příčiny škubání (obr. 4 – přílohy) mohou být rozsáhlé. Majitel změny zaměstnání a na papouška již nemá čas, narození dítěte, pořízení psa, či kočky, delší dovolená, veškeré tyto změny v životě ptáka mohou způsobit stres. Škubání se časem může stát i zlovykem a papoušek se toto velmi těžko odnaučí. U škubání za příčiny nemoci je šance na uzdravení větší. Příčina může být nedostatek vitamínu A. Pera jsou matná, lámavá a často vypadávají při čištění peří. Tyto projevy mohou souviset i s výše zmiňovanou nemocí PBF .

3.2.6.3. Parazitní choroby

Parazity rozdělujeme na vnitřní a vnější. Mezi vnitřní parazity patří škrkavky, kapilárie, krevní parazité. Tasemnice, které se vykytují spíše u větších papoušků, způsobují hubnutí a záněty střev. Též vyvolává průjem, nechutenství a černý trus. Mezi vnější parazity patří mikroskopičtí roztoči, kteří žijí v peří a kůži. Mezi časté roztoče patří zákožky a všenky (Bartl, 2008).

3.2.6.4. Psychické onemocnění

V současné době, kdy se ptáci chovají jako domácí mazlíčci a členové rodiny, se vyskytují zdravotní potíže čím dál více způsobené psychickým stavem. Veterinární lékaři často léčí ptáky běžnými způsoby a hledají vinu v určité bakterii, či viru, ovšem nedávají zřetel právě na potíže způsobené psychikou, či stresem. Většina těchto nemocí je způsobena tím, že papoušek touží po získání pozornosti majitele. Může se jednat o již zmíněné trhání peří, poškozování vlastního těla, vysoká vokalizace, sexuální potíže, metabolické potíže či odmítání potravy. Většina těchto poruch je chronického charakteru, a proto je tu velice nízká šance na její úplné odstranění. Nejdůležitější aspekt k odstranění, je vyhledání podnětu, kvůli kterému se pták začal chovat abnormálně. Nejlepší je ovšem prevence, předcházet veškerým zbytečným stresovým situacím (Speer, 2014).

3.3. Nejoblíbenější chované druhy papoušků v České republice

V této sekci představím nejznámější a nejvíce chované druhy papoušků v České republice. U každého druhu jsou poskytnuty informace zahrnující zoologické zařazení a základní informace o papouškovi.

3.3.1. Korela chocholatá (*Nymphicus hollandicus*)

Zoologické zařazení:

Říše: živočichové (Animalia)

Kmen: strunatci (Chordata)

Podkmen: obratlovci (Vertebrata)

Třída: ptáci (Aves)

Řád: papoušci (Psittaciformes)

Čeleď: kakaduovití (Cacatuidae)

Základní informace

Korela chocholatá (*Nymphicus hollandicus*) (obr. 8 – přílohy) je velice oblíbený druh papouška. Svou popularitu si vydobily díky své klidné a mírné povaze. Korela není náročná na péči, je totiž schopna se rychle adaptovat na podmínky chovu v zajetí (Kooten, 2011).

V českých domácnostech je jeden z nejčastěji chovaných papoušků, díky velikosti, rozšířenosti a cenové dostupnosti. Korela pochází z Austrálie. Žije většinou ve vnitrozemí. V Austrálii jsou natolik rozšířené, že je v určitých místech považují za škůdce. Korely se ve

volně přírodě vyskytují v malých skupinkách. Velikost papouška je okolo 33 cm. Volně žijící jedinci dorůstají 32cm, domestikovaní jedinci však mohou dosáhnout až 34 cm. Hmotnost 70 – 90 g řadí tyto papoušky mezi papoušky střední velikosti. Samice snese 3 – 7 vajec. Inkubační doba je 19 – 21 dní. Samec se od samice neliší, až do přepeření. Po přepeření po 7 až 9 měsících samci mění svou barvu. Jsou potom velice dobře odlišitelní od samice. Bývají větší a mnohem pestřeji zbarvení a to především na hlavě. Samice má hlavičku ve většině případů světlejší s menší chocholkou. Základní barva korel je šedá se žlutou hlavou a výraznou ušní skvrnou. Letky jsou zbarvené do šedo-bíla. Korely mají ovšem spousty mutací. Mezi nejoblíbenější mutace patří Korela mutace perlová (*Nymphicus hollandicus*), Korela mutace lutino (*Nymphicus hollandicus*) (obr. 11 – přílohy), Korela mutace albino (*Nymphicus hollandicus*), Korela mutace skořicová žlutolící (*Nymphicus hollandicus*) a další. Cena korel se odvíjí od mutace papouška, místa prodeje, chovu a stáří papouška. Celkový charakter papouška a učenlivost je úzce spjatá se způsobem odchovu papouška a podmínkách výchovy viz. první kapitola. Korela je ze všech uváděných druhů nejlépe k dosažení. Zverimexy, chovatelé i burza nabízí většinou velký výběr, od mladých ptáků po ptáky starší i s různou mutací (Niemann, 2012).

Korela chocholatá (*Nymphicus hollandicus*) není tolik psychicky vázaná na svého majitele jako třeba větší papoušci typu žako. Ovšem i tento papoušek si vybírá oblíbenou osobu v domácnosti. Často též špatně snáší samotu. Korelu můžeme umístit do voliéry společně s dalším exotickým ptactvem, jsou snášenlivé. Korela je ideálním papouškem pro začínajícího chovatele (Kooten, 2011).

Umělý odchov korel

Odchov korel je poměrně snadný pokud, jako u ostatních druhů, jsou starší 14 dnů. Pokud korely chovatel uměle krmí od prvních dnů, je odchov poněkud těžší díky malé velikosti ptáků. Starší mláďata jsou již robustnější, tedy s nimi můžeme manipulovat bezpečněji. Korely velice rychle rostou, proto celkový odchov trvá kratší dobu, než u větších papoušků. U korel je vhodné odchovávat minimálně dvě mláďata najednou, aby nevznikla velká fixace na člověka. Jako krmivo pro korely je vhodné zvolit směs pro střední papoušky. (Reinschmidt, 2000).

3.3.2. Rod rosela (*Platycercus*)

Zoologické zařazení:

Říše: živočichové (Animalia)

Kmen: strunatci (Chordata)

Podkmen: obratlovci (Vertebrata)
Třída: ptáci (Aves)
Podtřída: letci (Neognathae)
Řád: papoušci (Psittaciformes)
Čeleď: papouškovití (Psittacidae)
Rod: rosela (Platycercus)

Pokud se budoucí chovatel chystá pořídit středního papouška, většinou se rozhoduje mezi korelou, nebo právě roselou. Tito papoušci patří mezi středně oblíbené střední papoušky. Kooten (2011) uvádí, že rosely pocházejí původně z Austrálie. Dorůstají se 27 až 38 cm. Zbarvením jsou rosely specifické a to především barevnými skvrnami na tvářích, šupinatý vzor per na zádech a na křídlech, které je dělají navzdory pestrému zbarvení, nenápadné. Další z poznávacích znaků rosel je modré zbarvení konců křídel. Rosely mají velice dlouhý plochý ocas. Ceny rosel se odvíjí od stáří papouška, pohlaví a mutace. Roselu lze pořídit též v menších zverimexech, či od chovatelů. Rosela pestrá patří mezi nejvyhledávanější a nejdostupnější druhy. Velikost papouška se pohybuje od 30 do 32 cm. Samec se samicí jsou si velice podobní, jen z malými odlišnostmi. Rosely pestré mají bílé skvrny na tvářích. Pera na zádech mají černá se žlutým lemováním. Barvu břicha mají modrou. Ocasní pera jsou modrobílé.

Rosela penant (*Platycercus elegans*) patří mezi druhý nejčastěji nabízený druh rosely. Dorůstá se délky 33-36 cm. Tento druh je rozšířen na severovýchodě a jihovýchodě Austrálie. Pohlavní dimorfismus se u tohoto druhu nevyskytuje. Samec a samička se liší jen malým rozdílem ve velikosti. Jejich barva je sytě červená s modrými znaky a výraznou černou skvrnou na zádech. Mezi další druhy patří rosela slámožlutá, rosela žlutobřichá, rosela adelaidská (obr. 9 – přílohy), rosela černohlavá, rosela žlutolící a další (Bielfeld, 1998).

Umělý odchov rosel

Umělý odchov rosel není náročný. Rosely mají po vylíhnutí malou hmotnost. V prvních dnech je tedy odchov nejnáročnější. Ve věku dvou týdnů je již rosela větší a tedy i šance na ruční odchov je značná. Pokud bude chovatel chtít využívat roselu ručně odchovanou jako rodiče, má velkou šanci na úspěšný chov. Rosely nevykazovaly žádné pozdější problémy s přirozeným odchovem vlastních mláďat (Reinschmit, 2000).

3.3.3. Andulka vlnkovaná (*Melopsittacus undulatus*)

Zoologické zařazení

Říše: živočichové (Animalia)

Kmen: strunatci (Chordata)

Podkmen: obratlovci (Vertebrata)

Třída: ptáci (Aves)

Řád: papoušci (Psittaciformes)

Čeleď: papouškovití (Psittacidae)

Podčeleď: papoušci (Psittacinae)

Rod: andulka (*Melopsittacus*)

Andulka vlnkovaná (*Melopsittacus undulatus*) (obr. 7 – přílohy) je často chovaný papoušek. Oblíbený mezi chovateli je díky učenlivosti dobré dostupnosti a velikosti. Andulka se postupem let stala nejoblíbenější malý papoušek. Andulka dosahuje hmotnosti 30-40 g. Ve volné přírodě se dorůstá 22 cm, domestikovaná forma andulky dorůstá však až 25 cm. Pohlaví od sebe rozeznáme velice snadno. Andulka je australský papoušek. Vyskytují se tedy na celém území Austrálie. Shlukují se ve velkých skupinách, ve kterých hledají vodu, potravu a místo na přenocování (Kooten, 2011).

Zbarvení těla má andulka zelené, zátylek tváře, křídla a plášť má ostře ohraničené. Hlavička je většinou zbarvena do žluta. Dlouhá ocasní pera mají andulky tmavomodré, kratší zelená se žlutými příčnými proužky. Letky mají šedou až černou barvu se zeleným okrajem a širokými bílými pruhy. Andulky mají mnoho mutací kupříkladu šedou a šedozelelou, opalinovou a jiné (Bielfeld, 1997).

Andulky nepotřebují příliš velkou klec. Nejsou tolik hlasité, jsou velice společenské, tyto vlastnosti dělají z andulek ideální papoušky pro začínající chovatele. Samička je u andulek agresivnější než sameček. Pokud chce chovatel dva papoušky, doporučuje se vždy sameček a samička. Andulky nejsou tolik fixované na člověka, tedy pokud chovatel odjede na dovolenou, není problém andulku ponechat u jiného člena rodiny, či přátel (Uittenbogard, 2005).

Umělý odchov andulek

Australští papoušci, mezi které patří i andulka, bývají velice starostliví rodiče, tím pádem se stává jen výjimečně, že by se museli andulky odchovávat již od vejce. Čerstvě

vyklubaná andulka váží jen dva gramy, odchov od vejce by byl velice náročný, nejen na manipulaci s papouškem, ale též s jeho krmením. Ruční odchov se zdaří, pokud chovatel papoušky odchovává ručně až od dvou týdnů. Papoušci jsou již větší a frekvence krmení se již též prodlužuje (Reinschmit, 2000).

V dnešní době se i u andulek používá umělý odchov záměrně. Výhodou, kterou v tomto dochovu vidí budoucí majitelé, je krotkost hned od začátku. Výhoda pro chovatele je vyšší prodejní cena (Uittenbogaard, 2005).

3.3.4. Papoušek šedý (*Psittacus erithacus*)

Zoologické zařazení

Říše: živočichové (Animalia)

Kmen: strunatci (Chordata)

Podkmen: obratlovci (Vertebrata)

Třída: ptáci (Aves)

Podtřída: letci (Neognathae)

Řád: papoušci (Psittaciformes)

Čeleď: papouškovití (Psittacidae)

Podčeleď: papoušci (Psittacinae)

Rod: papoušek (*Psittacus*)

Papoušek žako (*Psittacus erithacus*) (obr. 6 – přílohy), jinak také papoušek šedý, je nejvíce populární středně velký papoušek. Pochází z Afriky. Papoušek žako je tak moc populární díky své schopnosti naučit se velice dobře mluvit. První zmínky o chování těchto papoušků pocházejí již od 16. století. Dožívají se až 70 let i více a dorůstají velikosti 33 – 35 cm. Zbarvení je uceleně šedé, ocasní pera mají zbarvené výrazně červenou barvou. Samci od samic se nijak výrazně neliší. Tato barva, šedá, se vyskytuje v různých odstínech od světlé po tmavě šedou. Obličejová maska je tvořena bílou kůží. Mláďata po odstavu dosahují hmotnosti až 520 gramů (Kooten, 2011).

Samici od samce poznáme velice ztěžka, ovšem samci bývají robustnější a větší, hlava samce je mohutnější a užší, samička má hlavu spíše kulatou. Pokud chovatel chce mít jistotu, zda se jedná opravdu o pohlaví, které se chystá zakoupit, může zvolit testy DNA. U těchto testů se z pár kapek krve laborant dozví, o jaké pohlaví se jedná. Žako žije ve volné přírodě většinou v hejnech okolo 6 až 30 ptáků. Žijí v rovníkové Africe. Žijí nejčastěji v místech sloních bahnišť, kde vyzobávají kořínky travin. Ve dne se žakové zdržují v menších hejnech a

společně hledají potravu. Na večer se slétávají k nočnímu odpočinku. Usedají do korun stromů, kde společně odpočívají, a to v celkovém počtu až tisíc ptáků. Toto spojení pomáhá ptákům s komunikací, se socializací a potřebou společnosti. Velké hejno žakům pomáhá k pocitu bezpečí a vzájemné ochraně. Jejich zbarvení, a to především rudý ocas, slouží k signalizaci nebezpečí (Bartl, 2008).

Umělý odchov papouška žako

Umělý odchov žaků se značně liší od ostatních papoušků, protože díky velké oblíbenosti tohoto druhu, papoušky odebírají chovatelé záměrně. Krotcí papoušci jsou v dnešní době vyhledávaní a jejich cena je značně vyšší. Samostatný odchov se v dnešní době daří bez větších problémů. Podává se běžná směs pro ruční odchov. Na trhu se již objevují i směsi speciálně pro ruční odchov žaků. Vhodné je odchovávat mláďata dvě, aby nedošlo k příliš velké fixaci na člověka. Žakové odchovaní jednotlivě mohou vykazovat poruchy chování (Reinschmidt, 2000).

3.3.5. Ara (Ara)

Zoologické zařazení :

Říše: živočichové (Animalia)

Kmen: strunatci (Chordata)

Podkmen: obratlovci (Vertebrata)

Třída: ptáci (Aves)

Řád: papoušci (Psittaciformes)

Čeleď: papouškovití (Psittacidae)

Podčeleď: papoušci (Psittacinae)

Rod: ara (Ara)

Ara (*Ara*) (obr. 5 – přílohy) se řadí mezi největší papoušky. Arové jsou také jedni z nejnámějších papoušků, chovají se téměř ve všech zoologických zahradách po celé České Republice. Původně pochází z Jižní Ameriky. Jeho území sahá přes Venezuelu, Brazílii, Bolívii, Kolumbii až po Paraguayi. Pokud si chovatel zvolí za svého budoucího papouška aru, musí mu dát řádný prostor pro ustájení. Voliéra by měla být aspoň 5 metrů dlouhá a alespoň 3 metry široká. Výška klece, či voliéry by neměla být menší než 2,5 metru (Kooten, 2011).

Arové mají velice pronikavý křik, z toho důvodu jsou více chovaná v zoologických zahradách, nežli v domácnostech. Pokud se chovatel rozhodne pořídit aru, měl by dbát i na

místo, kde papouška ustájí. Panelový dům pro tento chov není vhodný, z důvodu vysoké vokalizace. Díky své velikosti je nejlepší aru umístit na verandu, či v létě na zahradu. Nejen papoušek šedý, ale taktéž ara se dokáže naučit opakovat různé slova, někdy i věty. Mohou se dožívat 60 let života a více (Veger, 1968).

Nejznámější druh je Ara ararauna (*ara ararauna*), který dosahuje až 90 cm. Samec a samice se od sebe vzhledově neliší. Zbarvení araraun je modré, Místa okolo uší, boční strany krku a břicho jsou zbarveny žlutě. Čelo mají tyto ptáci zelené. Ary jsou američtí papoušci. Nalezneme je v severní části Jižní Ameriky, Kolumbii, Panamě, Brazílii, Bolívii, Argentině, Paraguay, Ekvádoru, Surinamu. Arové tvoří především páry. Méně často menší skupinky. Někdy se též vyskytují ve velkých hejnech. Jejich potravu tvoří převážně ovoce a semena, ale též se vykytuje malé procento hmyzí složky. Za nejběžnější druh se považuje Ara arakanga (*Ara macao*). Tento druh dorůstá se 86 cm. Celkové zbarvení mají červené. Tváře mají zbarvené bílou barvou a velké křidelní krovky mají žluté. Spodní ocasní krovky zdobí modrá barva. Místo výskytu a potrava je totožná s araraunou. Další poddruhy jako ara zelenokřídly (*Ara chloroptera/chloropterus*), který je se svými 90 cm největší. Má také velice silný hlas a dokáže být velice hlučný. Další poddruh uvádí aru vojenského (Kooten, 2011).

Umělý odchov arů

Ruční odchov takhle velkých ptáků nepůsobí velké problémy ani od prvního dne. Již jako čerstvě vyklubaná mláďata jsou tito ptáci dostatečně velcí. Velice rychle se učí přijímat připravené krmivo ze stříkačky. Arové mají sklon k nadměrnému žebrání potravy, chovatel tedy musí striktně dodržovat předem stanovené dávkování a to 10% tělesné hmotnosti na jedno krmení. Důsledek nadměrného překrmování může být potom nebezpečný problém ochabnutí volete. U takto velkých ptáků musí být chovatel připraven na nárůst hmotnosti ptáků a bude tedy muset časem používat větší sílu (Reinschmit, 2000).

3.4. Etologie papoušků

3.4.1. Chování

Chování ptáků je jediný přímý nástroj, kdy pták reaguje na vnější prostředí, a to určuje, zda pták přežije a bude se dále rozmnožovat. Chování jedince se mění po celý život papouška, z mladého neochočeného ptáka se může časem stát sebevědomý jedinec. Můžeme popsat dva vzorce chování papoušků v zajetí.

- Sociální chování – uspokojení sociálních potřeb

- Uspokojení fyzických potřeb – základní plnění úkolů a fyzických potřeb pro přežití

Většina papoušků má stejný denní rituál jako péče o své tělo a peří, napájení, krmení, komunikace, které jsou prováděny po celý rok. Obohacení těchto rituálů je přínosem pro papouška chovaného v zajetí. Právě tyto nové životní situace mohou papouškům způsobovat psychické potíže. Papoušci jsou zapojeni do větší komunikace a signalizace. Papoušek v zajetí nemusí vydávat tolik času na uspokojování fyzických potřeb, protože nemusí shánět potravu či vodu. Vše má většinou již předpřipravené od majitele. Významnou částí chování papouška v zajetí je tedy hlavně péče o tělo a již zmíněná socializace a komunikace s okolím (Josfovič, 2007).

Mladí papoušci mají potřebu učení a poznávání nových podnětů. Abnormální chování může být tedy naučeno od útlého věku ptáka. Toto chování je možno též odkoukat od starších papoušků, pokud chovatel chová více kusů. Též se mohou nevhodnému chování naučit přímo od chovatele, díky jeho nedbalosti. Dalším faktorem poruchy vhodného chování může být strach a únikové manévry. Nevhodné chování může podporovat majitel tím, že papouška řádně nevychovává, či papouška neodměňuje, aby papouška zabavil a ten přestal s tímto projevem. Většina negativního chování je potom trestána buď pozitivním trestem, či negativním. Negativními tresty je znovu podporována agrese. Negativní tresty nejsou vhodné, při jakékoliv výchově, či učení papouška. Mezi negativní tresty patří kupříkladu izolace papouška od okolí. Ve volné přírodě pták izolovaný od hejna bývá většinou zranitelný a má minimální šanci na přežití. Dále majitelé používají jako trest uzavírání do klece, či zakrývání klece. Ovšem hlasitost papouška se tím stupňuje. Takovéto tresty mohou vést k ještě větším psychickým problémům a větším poruchám chování. Papoušek by se měl odměňovat za vhodné chování, chování, které majiteli vyhovuje. Ve chvíli kdy papoušek vykazuje negativní chování je nutná ignorace ze strany majitele a následná odměna, pokud papoušek přestane (Speer, 2014).

Obohacování papouškova života je nejdůležitější strategie pro zlepšení jeho životní situace. Důležité je to z důvodu, aby papoušek neupadl do stereotypního chování. Obohatit papouška může chovatel kupříkladu podáváním potravy, kdy papouškovi do misky namíchává krom běžného jídla i nepoživatelné složky, kupříkladu malé dřevěné předměty, přičemž tyto předměty musí být vždy zdraví nezávadné. Papoušek si pak vybírá hrou svou potravu. Krmení se tím též prodlužuje. Podobnými způsoby hry může chovatel papouškovi napodobit hledání potravy jako ve volné přírodě. Bohužel toto přirozené hledání potravy, které ve volné přírodě

trvá i několik hodin, chovatel nedokáže napodobit dokonale. Ovšem tyto hry a strategie papouška dokáží zabavit a tím zamezit stereotypu (Yvonne a kol., 2013).

Pokud lidé myslí jen na své pohodlí a nedopřávají papouškům dostatečně vyhovující prostředí a dostatečně bohatou a pestrou stravu, začnou se cítit nepohodlně a nastává abnormální chování. Toto chování nastává nudou. Nuda může nastat i při podávání potravy, kdy majitel podává jen pelety a potrava není více obohacena, či krmení je jednostranné a papoušek nevyvíjí větší úsilí k získání potravy. Proto je vhodné papouškovi obohacovat dlouhé chvíle v kleci. Obohacení života papouška je uznáno jako důležitá složka chovu. Pokud se jedná o potravu, může chovatel papouškovi nabídnout řadu her při podávání potravy. Namísto běžného podávání potravy v misce může chovatel napodobit přirozené získávání potravy. Papoušci na tyto hry velice dobře reagují. Vybírají si zajímavé tvary krmiva, používají více zobák a drápy. Papouškům může chovatel podávat krmení pomocí dřevěných útvarů, ze kterých se papoušek pokouší svou potravu získat. Ptáci se tímto rádi zabaví i na několik hodin denně (Rozek a Millam, 2011).

3.4.2. Komunikační a inteligenční schopnosti papoušků

Papoušci jsou velmi inteligentní tvorové. Pokud mají dostatečnou pozornost, jsou schopni se naučit používat slova, rozeznávat tvary, barvy a dokonce používat i věty. Alex, známý zástupce Papouška šedého, který je znám svou vysokou inteligencí, byl schopen rozeznat až 50 objektů, 7 barev, či 5 tvarů. Mimo to plně a přesně ovládal a využíval fráze jako „Pojď sem“, Chci nebo Chci jít. Znal pojmy jako větší, menší stejný. Pokud jde o komunikační schopnosti, vědci papoušky šedé přirovnávají k dvouletému dítěti. Pokud ovšem mluvíme o poznávacích schopnostech, můžeme papoušky srovnat až s šestiletým dítětem. K výzkumu inteligence papoušků jsou používány různé testy inteligence. V jednom z nich bylo vybráno 5 papoušků, na kterých se prováděly inteligenční testy v laboratořích. Papoušci dostávali kvalitní krmivo a byli ubytováni ve vhodných klecích. Pomocí tréninku a pozitivních her byli papoušci stavěni do nejrůznějších situací. Papoušek Alex byl schopen při tréninku rozpoznat tvar a barvu. Dokázal identifikovat dřevo, barvu dřeva a počet dřevěných objektů. Schopnost přímo počítat měl rozvinutou jako malé dítě v počátcích učení počítání. Díky testům prováděným nezávisle na učení bylo dokázáno, že papoušek je schopen na otázku kolik a co odpovědět z 80% přesností. Je tedy dokázáno, že jeho inteligence se rovná velmi malému dítěti. Alex byl rovněž schopen používat slovo ne v souvislosti s nelibostí (Pepperberg, 2006).

Pokud se na mysl a uvědomění podíváme ze stránky psychické, papoušci se dožívají vysokého věku, žijí v monogamním partnerství, vedou život společenský, mají velmi relativní velikost mozku, jsou citliví na nedostatek pozornosti, jsou schopni rozeznat lidské narážky, jako ukazování, či pokynutí hlavou, cítí autoritu a určitý strach, pokud provedl nevhodnou činnost, ze které byl v minulosti potrestán. U šedých papoušků, je již vědecky prokázáno, že jsou schopni reagovat na lidské podněty chování (Bartl, 2008).

Nejen velcí papoušci, jako je Papoušek šedý, ale též menší papoušci prokazují inteligenci. Papoušci jsou si schopni po příchodu do domácnosti vybrat jedinou osobu, ke které cítí sympatie, ostatní členy buď tolerují, nebo jsou schopni též vybrané jedince záměrně napadat, či projevovat nesympatie. Papoušci mohou trpět absencí oblíbené osoby a dožadovat se pozornosti různými způsoby, jako hlasitý projev, nebo již zmíněné poškozování těla. Tyto činnosti jsou schopni provádět i dlouhé hodiny dokud se jim pozornosti nedostane. I menší papoušci jako nejoblíbenější v česku chované druhy andulka vlnkovaná, či korela chocholatá, jsou schopni naučit se opakovat zvuky, melodie i slova (Bartl, 2008).

Papoušci mezi sebou komunikují nejen vokalizací, ale též spolu komunikují neverbálně. Pomáhají si tímto způsobem při hledání potravy, vody, či při hrozícím nebezpečí. Ve své skupině jsou schopni rozeznávat různé výšky, či zbarvení hlasu, které používají při rozdílných situacích. Papoušci ve svých sociálních skupinách dokážou využívat svého postavení a využívat sociálně slabší jedince k hledání potravy (Giret a kol., 2009).

3.4.3. Paměť papoušků

Papoušci disponují dobrou pamětí. Paměť rozdělujeme na krátkodobou a dlouhodobou. Paměť slouží k třem základním procesům, učení, zapamatování a zapomínání. Pokud mluvíme o paměti, která ukládá v mozku pravidla, rituály a scénáře určitého chování, mluvíme o paměti schématické. Motorickou paměť papoušek potřebuje k učení zpěvu a slov. Dlouhodobá paměť pomáhá papouškům k vyhledávání potravy (Péron a kol., 2011).

3.4.4. Chování papoušků ručně odchovaných versus chování papoušků odchycených v přírodě

Postupe času poptávka po papoušcích velice vzrostla a to především po velkých papoušcích, kteří mají vysokou inteligenci. Papoušci jsou často systematicky chováni ručním odchovem z důvodu, lepšího návyku na člověka. Má však tento způsob odchovu vliv na pozdější učení a návyky papouška? (Schmida a kol., 2006).

Ručně odchovaní papoušci jsou překvapivě agresivnější vůči lidem a dovolují jen jednomu určitému člověku, aby je pohladil, či se jich jen dotkl. Také více prosí o jídlo než skupiny ostatní. U odchycených papoušků se často vyskytuje panické chování. Je u nich také zaznamenáno časté vytrhávání peří. Pokud se na tuto problematiku podíváme ze zdravotního hlediska, tak nejlepší výsledky mají papoušci odchovaní rodičovským párem a nejhorší papoušci přivezené z volné přírody, zejména se jedná o nemoci dýchací soustavy. Jedním z možných vysvětlení těchto problémů je psychický stres, kterému jsou odchycená zvířata vystavena v souvislosti s odebráním přirozeného prostředí. Papoušci, kteří jsou odebráni z hnízda dříve, trpí navíc stereotypním chováním. Také se u nich vyskytují větší problémy v sexuálním chování než u ptáků, kteří byli déle v hnízdě, či s rodiči. Pokud jde o ručně odchované papoušky, ti mají tendenci stát se více problémovými, díky tomu, že jsou určitým způsobem rozmazlováni. Z tohoto důvodu by měl být delší pobyt u rodičů a odchov rodičovským párem používán častěji. Ručně odchovaní papoušci nemají také socializaci se stejně starými ptáky, a mohou tedy postrádat správné sexuální chování. Taktéž to má negativní vliv na pozdější vlastní odchov mláďat a neschopnost mateřského chování. Celkově vyplývá, že nejlépe si vedou papoušci chovaní rodičovským párem. Papoušci ručně dokrmovaní a papoušci dovezení trpí mnohými problémy ať už zdravotními, tak poruchami v chování (Schmida a kol., 2006).

3.4.5. Učení papoušků

Již od útlého věku se papoušek učí. Nejprve kvůli získání potravy. Nejdříve zkoumá objekt, zda není nebezpečný, později ochutnává, zda je jedlý. Pokud předmět uspěje a vyhovuje nárokům, příště je již kontumován bez předchozího zkoumání. Papoušci většinou používají učení typu pokus omyl. Josefovič (2007) uvádí, že učení je proces, který zamezuje selhání vrozeného mechanismu chování a genetického programu, zlepšuje a zrychluje interakci mezi živočichem a prostředím. Učení můžeme rozdělit též na nutné, k získávání potravy k obraně sebe samé a též ochraně. A na učení nepovinné, které souvisí k používáním nových nástrojů, vyhledávání nových zdrojů potravy apod. Nejjednodušší druh učení je návyk. Papoušek si na určitý rituál, či podnět zvykne a přestane na něj reagovat, pokud jej opakuje často. Pokud nejsou mláďata odebrána uměle, mohou se velice dobře učit od rodičů, či jiných členů hejna. Dalším typem učení může být hra.

Nezkušený chovatel očekává, že papoušek se většinu věcí naučí sám, což je ovšem častá chyba. Papoušek se musí již od útlého věku vychovávat a učit ho pomocí hry. Papouška je třeba často se dotýkat, brát na ruku, chválit. Je vhodné učit ho opatrně sedat na ruku, či

rameno. Při učení musí majitel postupovat pomalu a klidně, není vhodné na zvíře křičet, či se rychle pohybovat. Důležité je, aby papoušek bral majitele jako autoritu. To je důležitý faktor při výchově. Pokud majitel působí nervózně, či nejistě, negativně ovlivňuje papouška. Může nad majitelem mít psychickou nadvládu a zažít se chovat nevhodně (Bartl, 2008).

3.4.6. Rozmnožování

Každý druh papouška pohlavně dospívá individuálně. Důležité je neuspěchat rozmnožování. Samice po dosažení pohlavní dospělosti dávají brzy najevo, že by chtěly zahrázdit. Samice si hledají klidný roh v kleci, či voliére, kde si mohou vystavět hnízdo. Důležité je nabídnout samici budku, která rozměry odpovídá druhu papouška. Důležité je budku správně vystlat. Nejlépe pilinami, či hoblinami ve výšce okolo 7 cm. Samci se při rozmnožování snaží samičku nejvíce zaujmout a získat si její přízeň. Tokající samec má roztažené křídla a napjaté tělo a vztyčenou chocholku, pokud se jedná o druh s chocholkou na hlavě. Samec následuje samičku, namlouvá si ji zpěvem a vokalizací se jí snaží nejvíce zaujmout. Samice nakonec samcovi vyhoví a dojde k páření (Niemann, 2012).

Bartl (2008) uvádí, že posláním každého druhu je množit se. Spouštěcí mechanismus je tok. Tok je snaha papouška o naladění partnera k páření a nastává jen tehdy, když je papoušek pohlavně dospělý a v dobré fyzické i psychické kondici. Každý druh má tok trochu odlišný. Některé druhy, jako papoušek žako, jsou citlivější a dávají si na akt časový prostor. Při toku se zvyšuje nervozita. Každý jedinec reaguje jinak, někteří více vokalizují, někteří jsou agresivní na své majitele. Papoušci v toku mohou také změnit chutě. Vybírají si potraviny, které dosud odmítali. Papoušci jsou k sobě navzájem něžní, probírají si peří, později se navzájem krmí potravou.

4. Závěr

Ve své práci jsem se zabývala jak chovem tak etologií, díky své práci jsem si uvědomila, že tyto dvě disciplíny jsou spolu úzce spjaty. Ptáci jsou velice vnímavá, učenlivá a inteligentní zvířata. Jejich chov není zdaleka tak náročný jako chov jiných mazlíčků. Díky novým poznatkům, které jsem se při psaní své práce dozvěděla, bych ráda rozšířila svůj chov papoušků. Chovatel by se měl zaměřit na všechny faktory chovu. Pokud chce mít chovatel doma zdravého jedince, musí dbát na veškeré faktory chovu. Správná výbava pro papouška není dostačující. Pro zdravého jedince v zajetí, je důležitá především psychická pohoda. Chovatel tuto pohodu navodí správným vybavením, vhodnou a pestrou výživou odpovídající druhu a věku papouška. Papoušek v zajetí také nesmí být sám. Chovatel tedy musí určit, zda papouškovi pořídit druhá, či zda má dostatek času věnovat se mu sám. Dalším důležitým faktorem je učení papoušků. Papouška je důležité vychovávat od prvního dne, kdy si ho chovatel donese domů. Výchova hrou je pro papouška nejlepší způsob. Tresty byt' pozitivní nejsou vhodné. Zkoumáním inteligence papoušků se zabývá mnoho vědců a chovatelů, kteří poznatky o chovu a etologii neustále rozšiřují a zdokonalují. V současné době probíhá velké množství výzkumů, při kterých vědci a chovatelé testují inteligenci papoušků, jejich učení a reakce na obohacování jejich prostředí. Stále více se provádí testy a výzkumy ohledně dopadu umělého odchovu na pozdější chování. Výzkumy se zabývají abnormálním chováním a neschopností pozdějšího sexuálního chování. V budoucnu proběhne jistě mnoho dalších výzkumů na inteligenci a učení papoušků. Toto téma mě velice zaujalo, proto bych se o tyto výzkumy zajímala i nadále.

5. Seznam použité literatury

- Alderton, D. 2003. Exotické ptactvo. Slovart. Praha. 116 s. ISBN: 978-80-7209-214-7.
- Bartl, M. 2008. Žako Papoušek Šedý. Dona. České Budějovice. 170 s. ISBN: 978-80-7322-114-0.
- Bovet, D. Giret, N. Kreutzer, M. Monbureau, M. 2009. Conspecific discrimination in an object-choice task in African grey parrots (*Psittacus erithacus*). Behavioural Processes. 82 (1). 75-77.
- Bielfeld, H. 1998. Všechno o velkých papoušcích. ART AREA, s.r.o. Bratislava. 86 s. ISBN: 80-88879-36-1.
- Bielfeld, H. 1997. Vše o andulkách. ART AREA, s.r.o. Bratislava. 64 s. ISBN: 80-88879-16-7.
- Bovet, D. Chardard, C. Nagle, L. Péron, F. 2011. Do African grey parrots (*Psittacus erithacus*) know what a human experimenter does and does not see? Behavioural Processes. 87 (2). 237–240.
- Dohen, M.G. Steigera, A. Schmida, R. 2006. The influence of the breeding method on the behaviour of adult African grey parrots (*Psittacus erithacus*). Applied Animal Behaviour Science. 98 (3-4). 293–307.
- Josefovič, M. 2007. Papoušek u nás doma. Nakladatelství Brázda. Praha. 164 s. ISBN: 80-209-0350-X.
- Josefovič, M. 2012. Papoušek – jeho chování od A do Z. Nakladatelství Brázda. Praha. 160 s. ISBN: 978-80-209-0394-5
- Kooten, A. V. 2010 Papoušci kompletní průvodce chovem. Dona. České Budějovice. 392 s. ISBN: 90-5821-277-1.
- Lancret, J. 1997. Ptáci v klecích a voliérách. REBO. ISBN: 80-85815-79-6.
- Low, R. 2012. Výživa papoušků. Dona. České Budějovice. 181 s. ISBN: 978-80-7322-167-6
- Lumeij, T. J. Mol, M. Ravesteijn, M. M. Schoemaker, N. J. Nico, J. Zeeland, Y.R.A. 2013. Efficacy of foraging enrichments to increase foraging time in Grey parrots (*Psittacus erithacus erithacus*). Applied Animal Behaviour Science. 149 (1-4). 87-102.

- Millam J.C., Rozek, J.R. 2011. Diet forms and foraging enrichment effects in parrots. *Advances in Small Animal Medicine and Surgery*. 24 (6). 3-4.
- Neimann, H. 2008. *Andulka*. Jan Vašut s.r.o. Praha. 64 s. ISBN: 978-80-7236-597-5.
- Niemann, H. 2014. *Žako papoušek šedý*. Jan Vašut s.r.o. Praha. 64 s. ISBN: 978-80-7236-822-8.
- Niemann, H. 2012. *Korela*. Jan Vašut s.r.o. Praha. 64 s. ISBN: 978-80-7236-728-3.
- Pepperberg, I.M. 2006. Cognitive and communicative abilities of Grey parrots. *Applied Animal Behaviour Science*. 100 (1-2). 77-86
- Reinschmidt, M. 2000. *Umělá inkubace a ruční odchov papoušků*. Dona. 125 s. ISBN: 3-9805291-6-9
- Speer, B. 2014. Normal and abnormal parrot behavior. *Journal of Exotic Pet Medicine*. 23 (3). 230-233.
- Uittenbogaard, E. 2005. *Papoušek šedý*. Rebo Productions CZ. Dobřejovice. 63 s. ISBN: 80-7234-432-3.
- Uittenbogaard, E. 2005. *Andulky*. Rebo Productions CZ. Dobřejovice. 63 s. ISBN: 80-7234-434-X.
- Veger, Z. 1968. *Cizokrajní ptáci v bytě*. Mladá Fronta. Praha. 188 s. ISBN: 23-029-69.

6. Přílohy

Obrázek 1 – Klec používaná pro velké papoušky

Dostupné z: <http://www.epapousek.cz/images/sklady/306S_s_v.jpg>

Obrázek 2 – Spokojení papoušci při vzájemné socializaci

Dostupné z: <<http://blblog.rubikovo.name/wp-content/uploads//s-ferdou01.jpg>>

Obrázek 3 – Vhodná potrava pro andulky

Dostupné z: <http://www.brana-bydleni.cz/sitewizard/km_uploads/mediumsize/shutterstock_52404178-b2b.jpg>

Obrázek 4 – Následek psychické poruchy chování

Dostupné z: <<http://www.ireceptar.cz/res/data/180/021594.jpg>>

Obrázek 5 – Ara ararauna

Dostupné z: <<http://www.vlumir.sk/wp-content/uploads/2015/11/ara-ararauna.jpg>>

Obrázek 6 – Papoušek šedý

Dostupné z: <http://vary.idnes.cz/o-ztraceneho-zaka-pecoval-straznik-duk-/vary-zpravy.aspx?c=A140620_155336_vary-zpravy_mav>

Obrázek 7 – Andulky vlnkované

Dostupné z: <<http://files.andulkyvlnkovane.webnode.cz/200000017-b67abb774b/andulky.JPG>>

Obrázek 8 – Společensví korel v různých mutacích

Dostupné z: <<http://www.rajpapousku.cz/foto/966.jpg>>

Obrázek 9 – Vyšlechtěná mutace rosel

Dostupné z:

<http://www.amadinagouldove.com/files_databaze_chovatelu/0/0/0/7/L_1058_782.JPG>

Obrázek 10 – Pelety různých tvarů a barev

Dostupné z: <<http://www.milanbartl.cz/granulesmesi/PrettyBirdHi-Pro.jpg>>

Obrázek 11 – Vyšlechtěná mutace lutino korel chocholatých

Dostupné z: <<http://www.ptaci-svet.estranky.cz/img/mid/34/korela-chocholata-par-bily.jpg>>

Obrázek 12 – Deformace zobáku

Dostupné z: <<http://www.ifauna.cz/mdiskuse/foto/44590df6bb366.jpg>>

7. Seznam použitých zdrojů obrázků

Bartl, M. 2013. Klec pro velkého papouška. Databáze online [cit. 2016–03-15]. Dostupné z: <http://www.epapousek.cz/images/sklady/306S_s_v.jpg>

Bartl, M. 2015. Pelety různých tvarů a barev. Databáze online [cit. 2016–03-15]. Dostupné z: <<http://www.milanbartl.cz/granulesmesi/PrettyBirdHi-Pro.jpg>>

Fišer, R. 2015. Vyšlechtěná mutace rosel. Databáze online [cit. 2016–03-15]. Dostupné z: <http://www.amadina-gouldove.com/files_databaze_chovatelu/0/0/0/7/L_1058_782.JPG>

Ingrová, R. 2016. Následek psychické poruchy chování. Databáze online [cit. 2016–03-15]. Dostupné z: <<http://www.ireceptar.cz/res/data/180/021594.jpg>>

Macourková, K. 2008. Andulky vlnkované. Databáze online [cit. 2016–03-15]. Dostupné z: <<http://files.andulkyvlnkovane.webnode.cz/200000017-b67abb774b/andulky.JPG>>

Novák, P. 2015. Vyšlechtěná mutace lutino korel chocholatých. Databáze online [cit. 2016–03-15]. Dostupné z: <<http://www.ptaci-svet.estranky.cz/img/mid/34/korela-chocholata-par-bily.jpg>>

Procházková, L.. 2012 Společenství korel v různých mutacích. Databáze online [cit. 2016–03-15]. Dostupné z : <http://www.rajpapousku.cz/foto/966.jpg>

Rubik, R. 2014. Spokojení papoušci při vzájemné socializaci. Databáze online [cit. 2016–03-15]. Dostupné z: <<http://blblog.rubikovo.name/wp-content/uploads//s-ferdou01.jpg>>

Slezák, V. 2015. Ara ararauna. Databáze online [cit. 2016–03-15]. Dostupné z: <<http://www.vlumir.sk/wp-content/uploads/2015/11/ara-ararauna.jpg>>

Smrček, M. 2006. Deformace zobáku. Databáze online [cit. 2016–03-15]. Dostupné z: <<http://www.ifauna.cz/mdiskuse/foto/44590df6bb366.jpg>>

Spěváková M. 2014. Vhodná potrava pro andulky. Databáze online [cit. 2016–03-15].

Dostupné z

:<http://www.branabydleni.cz/sitewizard/km_uploads/mediumsize/shutterstock_52404178-b2b.jpg>

Vyroubalová, M. 2014. Papoušek žako. Databáze online [cit. 2016–03-15]. Dostupné z:

http://vary.idnes.cz/o-ztraceneho-zaka-pecoval-straznik-duk-/vary-zpravy.aspx?c=A140620_155336_vary-zpravy_mav